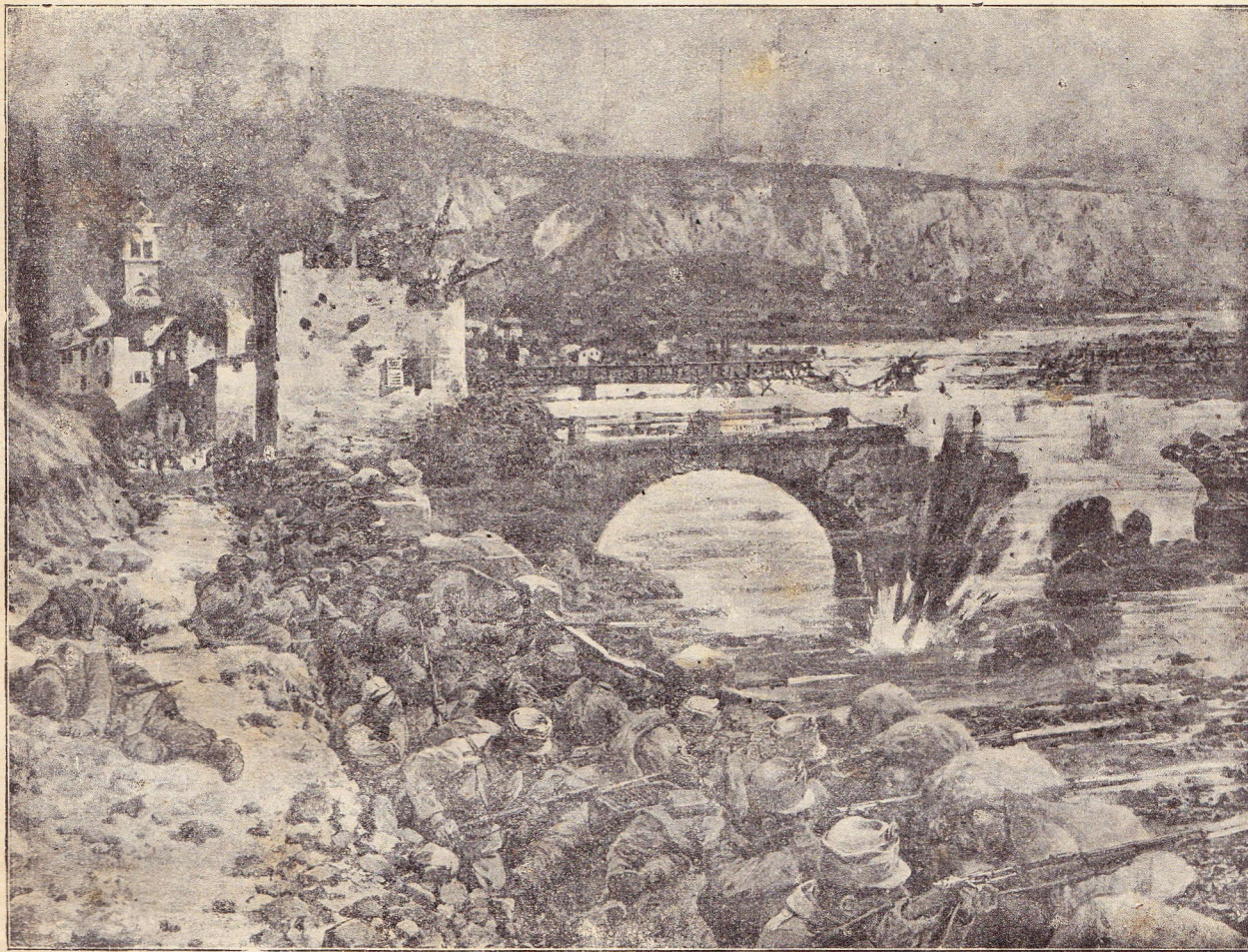

De strijd aan het Italiaansche front.

met een haak opgepikt. Ieder deed zijn best, werkte met flinke en vlugge bedaardheid, en toen we na anderhalf uur wegstoomden, was al het mogelijke gedaan.

Dat heengaan was tragisch. Een punt van een mast van de « Koningin Regentes » stak boven water uit en wees het graf van zes flinke zee-
ni. »

De « Koningin Regentes » hoorde te Vlissingen thuis, en was een schip van de bekende maatschappij Zeeland. De geredden gingen dus naar die stad, waarheen men ook het lijk van den administrateur Smit voerde.

De Duitschers wilden hun cynisme zoo ver drijven, nog afgevaardigden naar de begrafenis te zenden. Zij ontkenden immers hun daad. De politiekommissaris van Vlissingen verzocht dringend de regeering zulks niet toe te staan, of hem te ontslaan van alle verantwoordelijkheid voor onlusten. En de officieren kwamen niet.

Zetten we ons overzicht voort.

Men beschuldigde Mexiko, dat het een Duitse onderzeeërs-basis op zijn kust toeliet. Mexico ontkende dit ten stelligste.

Den 8ⁿ Juni beliep de totale vernieling op de

Amerikaansche kust 18.600 ton. Er waren 355 menschen omgekomen.

Den 11ⁿ Juli bombardeerden Duitsche vliegers Boulogne. Er vielen in de stad 11 dooden.

Op 13 Juni torpedeerde een onderzeeër den bewapenden koopvaarder « Patria », een Engelsch schip; 16 opyarenden verloren hierbij het leven.

Het personeel der oorlogsmarine van de Verenigde Staten werd van 87.180 man op 131.485 gebracht.

Den 18ⁿ Juni deelde Bonar Law in 't Britsche Lagerhuis mede, dat de vervaardiging van vaartuigen voor het eerst de vernieling overtrof.

Den 21ⁿ Juni zonk in den Atlantischen Oceaan de Belgische stoomboot « Chiliën », op 1.400 mijl van de Amerikaansche kust.

Wij hadden verscheidene booten in de vaart. In 1917 was te Le Havre een zeevaartmaatschappij gesticht, de « Lloyd Royal Belge », met het doel de levensmiddelen-voorziening te verzekeren, nu en ook na den oorlog. De regeering gaf hechte waarborgen.

Er had ook een strijd plaats op de werven. Daar toch lag het zwaartepunt van den oorlog.

Amerika alleen bouwde in de maand Juni 280 duizend ton, dat was 1.084.000 ton sedert Januari.

Den 1ⁿ Juli zonk een vijfde Amerikaansch transportschip, weer een der Hamburg-Amerika-lijn. Het was op de terugreis. Er waren 7 slachtoffers.

Op 3 Juli maakte men een lijstje bekend over het troepenvervoer der Amerikanen.

Naar Frankrijk waren gevoerd: 1.718 man in Mei 1917, 83.000 in Maart 1918, 117.000 in April, 244.000 in Mei, 276.000 in Juni.

Met de zeelieden waren er nu 1.019.115 man in Europa of op zee. De verliezen bedroegen toen 8.165 man, waarvan 291 op zee. Er dienden 100.800 Amerikanen bij de luchtvaart.

Den 15ⁿ Juli werden twee schepen getorpedeerd: het transportschip « Barunga », dat troepen naar Australië bracht, waarbij geen slachtoffers vielen, en dan de « Djennah » van Bizerte naar Alexandrië; hier verloren 492 man het leven.

Den 16ⁿ werd een Spaansch vaartuig getorpedeerd; aan boord bevond zich de Spaansche gezant te Athene. De verontwaardiging in Spanje was geweldig.

Den 17ⁿ bracht een groote Duitsche onderzeeër de « Carpathian », 13.000 ton, van de Cunard-lijn, tot zinken.

Den 18ⁿ verloren de Amerikanen een bevoorradingschip, waarbij 10 slachtoffers, en den 19ⁿ den kruiser « San Diego », maar nu zonder menschenlevens te moeten betreuren.

Den 20ⁿ zonk, bij de Iersche kust, de « Justice », 32.000 ton; zij werd door verscheidene duikboten aangevallen; aan boord bevonden zich 700 man, waarvan er 11 verdronken.

Den 27ⁿ Juli meldde men een stout stuk van den Amerikaanschen vlieg-luitenant Edwin Chamberlain.

Hij werd door 12 vliegtuigen aangevallen en velde er 5 van; met zijn machinegeweer verdreef hij een Duitsch detachement; wat later moest hij een noodlanding doen; een Duitsch soldaat nam hem gevangen, doch Chamberlain dwong dezen met hem een rivier over te zwemmen, en hij bracht nu den Duitscher zelf als gevangene binnen de eigen linies.

Dat ook de onzijdige landen veel leden op zee, blijkt uit het feit, dat Noorwegen omstreeks dezen tijd 800 schepen had verloren en 1.700 Nooren daarbij omkwamen.

In Juli 1918 verloren de geallieerden samen 313.000 ton, tegen 534.000 ton in 1917.

We willen ook nog even wijzen op de zeelieden, die niet in den eigenlijken oorlog gewikkeld waren, maar toch een zwaar leven leidden en veel gevaren kenden in dienst van ons land. Wij bedoelen de zeelieden, welke voor de Relief-kommissie voeren, tusschen Nederland en Amerika. Tot die bemanning behoorden veel Belgen, officieren en matrozen uit Antwerpen, loodspersoneel, van daar of van Vlissingen, Oostende en elders.

De dienst ging regelmatig voort, ten bate van het bezette land en van Noord-Frankrijk.

In dezen Zomer dreigde er ernstige storing te komen. Te Rotterdam brak een staking uit in het havenbedrijf en men weigerde alle schepen, ook die der Relief-kommissie, te lossen. Dat beteekende hongersnood voor België.

Uit kampen kwamen dan geïnterneerde Belgische soldaten naar Rotterdam, om dit werk ten bate van hun volk te verrichten. Ook zond men Relief-booten naar Vlissingen, waar wel arbeidswilligen waren, te meer, daar door den duikbootoorlog de scheepvaart hier geheel gestremd lag.

We halen hier een stuk aan, dat toen in de « Vlissingsche Courant » over de aankomst dier schepen verscheen. De lezer zal er eenige bijzonderheden uit vernemen over het geschil eener Nederlandsche loonkwestie. Waar wij toch in 't bijzonder alles verhalen, wat met ons land in betrekking staat, verdient dit hier zeer zeker een plaats. Het stuk luidt aldus:

« Daar is hij! »

Zoo klonk het en aller blikken wendden zich zeewaarts.

Dat was op den « Boulevard » natuurlijk, zoo dikwijls nu de vergaderplaats van honderden Vlissingers.

« Daar is hij! » En meer menschen kwamen uit de deuren, of betraden de balkons, bestegen den « Oprit ».

De « Leopold II » verscheen om den hoek, stoomde nader, voer voorbij, en op twee reusachtige doeken droeg het den naam van het 't Werk, dat een worstelend en lijdend volk voor den hongerdood behoedt: « Belgian Relief ».

En 't was een toeval, maar dan toch een treffend toeval, dat op hetzelfde oogenblik uit het afgesloten land de stem van den oorlog klonk in het kort, dof gebeuk van 't afweergeschut, dat witte wolkjes tegen den blauwen hemel spoot.

« Daar is d'ander ook! » riep men weer, toen de « President Bunge » in 't zicht kwam.

De roeiers brachten den loods aan boord: twee sleepbooten manoeuvreerden en 't was al weer een heele drukte op den stroom, herinnerend aan de goede dagen van vroeger.

Honderden menschen, door de aankomst van twee schepen op den Boulevard, en verder op den dijk achter 't Eiland en aan de sluizen gelokt! Voorwaar, wel een bewijs van de doodscheheid der Schelde, waar weleer honderden vaartuigen per maand op- en afvoeren!

Toen de avond neerdaalde en de vloed als verzilverd in 't heerlijk maanlicht trilde, lagen de beide reliefschepen rustig op de rée.

Eens was Antwerpen de koningin der Schelde en om den ranken Onzen Lieve Vrouwetoren warrelde en woelde, daverde en dreunde de handel, die uit de Scheldestad voortliep langs de Schelde, Leie, Rupel, Dyle, Dender, langs Maas en Samber, langs vele kanalen en een dicht spoorwegnet. En er was welstand alom. Nu liggen daar twee vaartuigen der liefdadigheid, om aan het voor zijn recht en vrijheid strijdend volk een bete broods te brengen.

Ieder weet waarom de « Leopold II » en « President Bunge » van Rotterdam herwaarts zijn ge-

Ruiterijgevechten aan het Oostelijk front.

komen. Het Relief-komitee kan niet toelaten, dat het Belgische volk, hetwelk geheel buiten binnenlandsche loonkwestie's staat, aan hongersnood prijsgegeven wordt. Het lijden is in België reeds zoo geweldig. Ontbering ondermijnt de natie. Hoeveel kinderkens en jonge meisjes sterven. Voor vele zieken is geen redding door het gemis aan versterkende middelen. Moeders worstelen zoo heldhaftig als hun zonen in de loopgraven, om 't behoud van hun gezin, van het ras. 't Is voor hen een daveelijksche strijd tegen

den honger. Deportatie woedt. Duitsche rekwisitie ontnemt zelfs den ouden van dagen hun bed. De hospitalen liggen vol. Vaders, die het eten uit hun mond sparen, omdat thuis kinderen van honger schreien, gaan waggelend over straat, en dat eeuwige gevoel van nooit verzadigd te zijn.

Millioenen worden door de Duitschers geïnd, onder vorm van krijgsschatting en boeten. In het etappengebied brengt de bevolking van menige staat, van veel dorpen, nacht op nacht in den kelder door.

De Fransche vrouw als plaatsvervangster van den man.

De vrouw als tram-kondukteur.

De vrouw als kondukteur van de « Métro »

En wie kan al de stille drama's schetsen in zooveel huizekens afgespeeld? Dat alles omdat België zijn woord getrouw bleef, omdat het de eer en het recht en de vrijheid verkoos boven verraad.

Neen, het Relief-komitee kan niet langer werkloos toezien, dat de schepen met voedsel voor België ongelost blijven liggen, terwijl daar over de draadversperring de honger en zijn gevolg als allerlei kwalen en ziekten rondwalen.

Te Amsterdam werd aan de transportarbeiders geadviseerd te lossen, om de havenreserve niet in gevaar te brengen. Dus een raad gegeven in 't belang der arbeiders.

Dan kan men ook geen verwijten richten tot geïnterneerde Belgische soldaten, die nu te Rotterdam de Reliefschepen lossen in 't belang van hun eigen ouders, vrouw en kinderen, in 't belang van hun volk.

En bovendien, de Belgische natie die nu lijdt, wat elke eerlijke kleine neutrale natie had kunnen lijden, mag niet bij al zijn ellende nog het slachtoffer worden van een loonstrijd. 't Gaat hier niet om een handelzaak.

Toen de schippers aan het veege Leiden brood en kaas brachten over de ondergelopen velden, werd er niet over loon gebeuzeld. Er moest hulp komen voor een stede, die heldhaftig om de vrijheid had geworsteld en geleden.

En zoo moeten ook nu de Reliefschepen gelost worden, tot heil van een natie, die slachtoffer werd van een verraderlijken inval en welks lot nog altijd getuigt tegen machtsmisbruik en 't recht van den sabel. »

Het lossen geschiedde zonder incidenten, Nederlandsche soldaten zetten de kade af, waar de

booten lagen, om mogelijke onlusten te vermijden, van lieden die zich hier solidair verklaarden met de Rotterdamsche havenarbeiders.

Thans keeren we naar de slagvelden terug en zullen we zien, hoe de maand Juni er verliep.

III.

DE SLAG AAN DE MATZ.

Nach Paris! — Von Hutier aan de Matz. — De tegenaanval van generaal Mangin. — De toestand.

De Duitschers gaven hun plan tegen Parijs niet op en bezaten nu twee voor de geallieerde zeer gevaarlijke steunpunten tot bedreiging der Fransche hoofdstad: Montdidier en Château-Thierry.

Parijs werd nog gedekt door twee wouden, dat van Compiègne en dit van Villers-Cotterêts. Maar die wouden waren nog niet in bezit van den vijand, wiens front een boog vertoont.

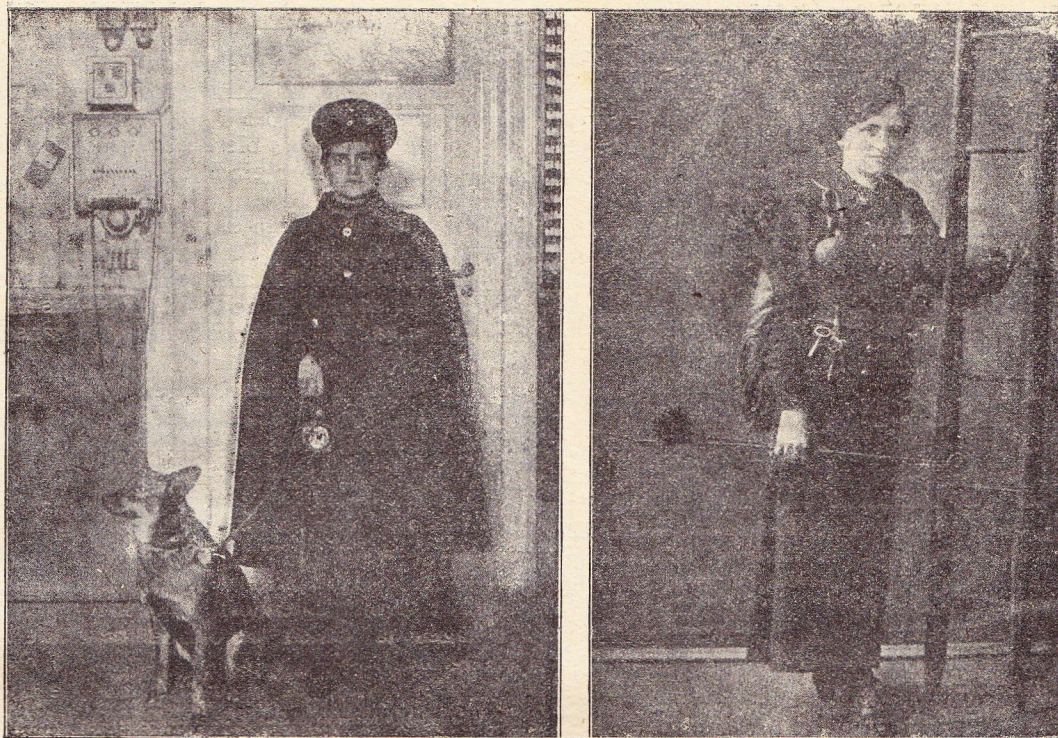
Ludendorff wilde daarom beproeven eerst zijn linie van Noyon op Soissons in rechte lijn te verleggen van Compiègne op Villers-Cotterêts.

Hij zou aanvallen doen op de beide vleugels, in de hoop aldus de Fransche troepen in 't centrum te omsingelen. De toestand dier troepen was inderdaad onrustwekkend. Deze gevechten hadden tot doel een sterke basis te vormen voor een zegevierenden opmarsch naar Parijs.

Den 9ⁿ Juni begon het nieuwe offensief, door een aanval in de richting van Compiègne.

Het 18e leger van von Hutier moest hier Luden-

De Duitsche vrouw als plaatsvervangster van den man.
De nachtwoakster in haar beroepskleeding. Een vrouwelijke schoorsteenveegster.

dorff's plan uitvoeren. In 48 uur wilde de opperbevelhebber Compiègne bezitten.

Het moest vallen door een flankbeweging ten Westen van het 51e regiment en ten Oosten van het 10e grenadiers.

Men stelde de troepen in 't vooruitzicht van een plundering in een rijke streek en driester dan ooit klonk de kreet: « Nach Paris! »

Generaal Finck von Stein gebruikte dien in een legerorder aan het 5^e grenadiers: « Achter het eerste doel ligt Parijs. De divisie zal zich haar roemrijk verleden waardig toonen! » « Aus, nach Paris! », heette het daarin.

Men kon nu echter de Franschen niet verrassen, zooals bij de vroegere aanvallen. 't Lag voor de hand, dat de aanval hier doorgedreven zou worden.

Von Hutier beschikte over 14 divisies, samen 170.000 man, over 35 km. front, tusschen Montdidier en Noyon

Zeer vroeg in den morgen van 9 Juni begon de voorbereidende beschieting met den gewonen stortvloed van allerlei granaten, waarbij het stikgas natuurlijk niet ontbrak.

Doch de Franschen bestookten niet minder geweldig de verzamelaarsplaatsen der Duitsche aanvalstroepen en richtten er groote verliezen aan.

Om 4 u. 30 's morgens trok de infanterie op, het dichtst in de vallei der Matz.

Heldhaftig het terrein verdedigend, weken de Franschen slechts voet voor voet, op Rubescourt, Le Frétoy, Mortemer; rechts moest men echter de eerste hellingen van het zoo gewichtig plateau

van Lassigny prijs geven. In het centrum ontstond een zoogenaamde zak. Daar moesten de Franschen den druk ondergaan van 60.000 man, waarbij een divisie jagers uit Italië herwaarts gevoerd en de 4e garde-divisie.

Zij gingen 7 km. achteruit tot ten Zuiden van Ressons-sur-Matz en van Mareuil-Lamotte.

Von Hutier frachtte in den nacht dit sukses uit te breiden, voor het bosch van Ressons en het Zuiden van Cuvilly, maar von Oetinger mislukt in zijn pogingen om Courcelles te nemen. Hoffmann kreeg echter vasten voet in het bosch van Thiescourt.

Clemenceau zei 's avonds: « 't Is nog niet geëindigd, maar er zijn gunstige aanwijzingen ».

Inderdaad, men kreeg nu niet onrustwekkende berichten als bij de vorige aanvallen.

Den 10ⁿ 's morgens ontving von Hutier nieuwe divisies, die hij dadelijk in den strijd zond, langs de Matz ten Zuid-Westen en op het plateau van Belloy ten Zuid-Westen.

De Franschen boden nogmaals hardnekkig tegenstand; slechts ten koste van zware verliezen kon de vijand de hoogvlakte van Mery-Belloy-Saint-Maur nemen. 't Waren von Weber's troepen, die hier geweldig bloedden.

In 't centrum bereikte von Scheller met moeite Marquégliise en Elincourt; rechts echter viel onder Hoffmann's druk het plateau van Lassigny.

De ruiters op den Plemont hadden den vorigen dag veertien aanvallen moeten afslaan. De Duitschers konden gebruik maken van het bergachtig terrein om overal in groepen door te dringen,

zoo lat de Franschen op de beneden Matz moesten terugtrekken om de verbinding te behouden en omsingeling te voorkomen. Ribécourt werd genomen en men streed 's avonds nog in de straten van Machemont en Béthancourt. Dan was men gedwongen de linie terug te brengen op Bailly en Tracy-le-Val.

De « Petit Parisien » schreef, dat de toestand een ernstig karakter bezat, wat hij gisteren niet had.

Dit was een zinswending, die de onrust verbloemde, maar tevens aantoonde.

Pétain vroeg de medewerking van het 22e Britsch legerkorps.

Foch antwoordde, dat het moeilijk zou gaan, maar schreef een persoonlijken brief aan generaal Wilson om nog eens aan te dringen op de herorganisatie der Engelsche divisies. Pershing bood de medewerking der Amerikaansche divisies aan.

Den 19ⁿ kreeg generaal Mangin het voorloopig bevel over een groep divisies, haastig samengesteld om de vorderingen der Duitschers aan de Matz te beperken.

Zelf schrijft hij daarover :

« Generaal Foch dringt op een spoedigen tegenaanval aan. Generaal Mangin vertrekt onmiddellijk, ziet in het voorbijgaan generaal Humbert en geeft zijn bevelen om 6 uur aan vijf divisie-generaals, die naar zijn kommandopost ontboden waren. »

Per vrachtauto vervoerd, missen twee divisies hun geschut, dat er pas den volgenden dag kan zijn; twee regimenten auto-artillerie vervangen het. De tegenaanval zal den volgenden dag 12 Juni om 11 uur plaats hebben.

Het order van generaal Mangin, dat ter kennis van alle troepen gebracht moest worden, eindigde als volgt :

« De operatie van morgen moet het einde zijn van den verdedigingsslag, dien wij gedurende meer dan twee maanden voeren; zij moet den stilstand der Duitschers markeeren, het hernemen van het offensief en uitloopen op een overwinning. Iedereen moet het begrijpen. »

Deze snelle, onvoorziene aktie bracht al de gehoopte uitslagen; de vordering was vrij zwak, links waar de tegenaanval in de flank door de in haar linies gebleven Deutsche artillerie beschoten werd, maar goed rechts waar de 48^e divisie streed.

De Deutsche aanval werd stop gezet.

Het opperbevel hield dan den tegenaanval op, ofschoon de vurigheid niet verminderde. Het had gelijk. Zeker, op dit terrein nam men kanonnen en gevangenen en leed men minder dan de tegenstander; maar men leed toch; lokaal had men het sukses kunnen uitbreiden, doch in een algemeen belang moest men den aanval schorsen.

De op de gevangenen gevonden legerorders waren duidelijk :

« Compiègne was het eerste doelwit, doch Parijs was aangeduid. » (1)

De Franschen hadden 1000 gevangenen en 19 kanonnen genomen, waaronder 11 zware.

Von Hutier begreep, dat Compiègne buiten zijn bereik lag en hield zich op 't defensief.

Louis Madelin schrijft zeer juist in « Le Chemin de la Victoire » :

« De Duitschers bleven op den avond van den 13ⁿ, toen de slag eindigde, op dezelfde posities als den 8ⁿ.

Zij hadden alleen een dozijn prachtige divisies laten vernietigen. Aan de andere zijde was de kracht van den Franschen soldaat opnieuw gebleken, zoowel in de verdediging als in den tegenaanval en daardoor trilde het gansche land van hoop.

De Duitschers daarentegen waren diep teleurgesteld. Ik lees in een brief op den avond van dien bloedigen dag geschreven door een, die van Rusland was gekomen :

« Die duivels van Franschen zijn geen Russen. »

Den 12ⁿ hadden de Duitschers nog aangevallen bij Soissons.

Maar de toestand bleef nog vor kommer.

« Wat zou Ludendorff nu doen? » in de volgende dagen, ja, weken was dat de vraag, die Foch bezig hield.

De aanval van 9 Juni is voor de Duitschers een mislukking geweest. Het punt, waar hij geschiedde, bijna aan de samenvoeging der Fransche en Engelsche legers, heet ons toegelaten snel de voldoende reserves aan te voeren om hem te stremmen.

Maar alles wijst er op, dat Ludendorff zich daarbij niet zal bepalen.

De kunst van oorlogvoeren bestaat vooral in het voorzien van het ergste.

Het Fransche leger bevond zich in een toestand van afmatting; de twee laatste aanvallen hadden bijna alle beschikbare troepen uitgeput. Het Engelsch leger was nog niet voldoende hersteld van de zware slagen, die het gekregen had.

En wat het Amerikaansch leger betrof, met hoeveel spoed men ook met zijn organisatie bezig was; eenigen tijd aithans zou het nog een onbetekenende rol spelen.

Voor zulk een gevaarlijken toestand stond Foch : uitputting der reserves aan een zijde, en aan de andere : de Duitschers op 60 km. van Parijs en op 60 km. van Calais of Abbeville, de levenshavens voor ons.

En met zorg vroeg men zich af, wat te doen, als Ludendorff nog eens krachtdadig een offensief tegen de kanaalhavens aanving? Zouden in dit geval de Franschen nogmaals de Engelschen den noodigen steun kunnen verschaffen?

Voor alles moesten de Fransch-Britsche reserves zóó opgesteld worden, dat de Franschen de Engelschen en de Engelschen de Franschen konden bijspringen.

Den 13ⁿ Juni gaf Foch daartoe een aanwijzing.

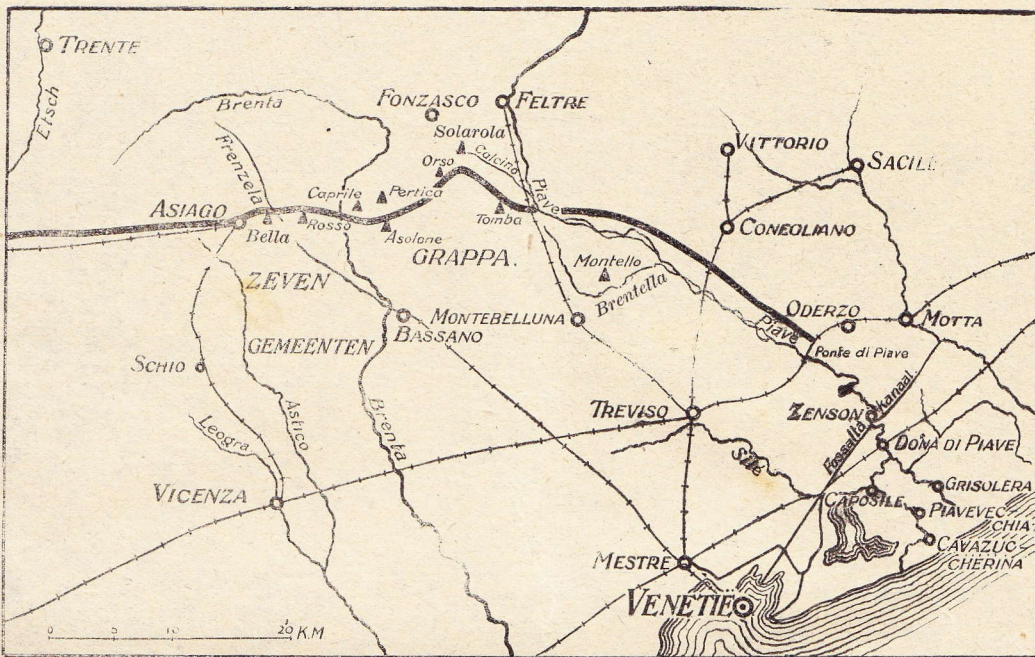
« De Deutsche aanval op het front Montdidier-Noyon schijnt tot staan gebracht; wij mogen aannemen, dat de vijand een nieuwe krachtsinspanning tegen de Britsche troepen voorbereidt.

De geallieerde reserves moeten bij den slag zijn, daar waar deze geleverd wordt. »

En daarom schrijft Foch aan Pétain en Haig om samen een plan te ontwerpen, om hun be-

(1) « Comment finit la guerre. »

Kaart van den slag aan de Piave.

schikbare troepen zóó te vervoeren, dat zij elkaar kunnen bijspringen.

Foch gaf nog andere aanduidingen om aanvallen af te slaan, nu de methode van Ludendorff duidelijk aan 't licht was gekomen.

Tegelijkertijd drong hij aan op snelle organisatie der Amerikaansche troepen. In een nota aan Clemenceau van 22 Juni, toont hij aan, hoe Amerika voor April 1919, negentig divisies in Frankrijk dient te hebben en honderd vóór de maand Juli.

Den volgenden dag had hij te Chaumont een onderhoud met Pershing.

Ook wijdde hij zijn aandacht aan het Italiaansch front en herhaaldelijk verzocht hij aan generaal Diaz de Italianen een offensief tegen de Oostenrijkers te laten doen.

De dagen verloop en de Duitschers roeren niet. In Vlaanderen wordt geen aanval gedaan. Waarom die lange rust? Eischt het herstel der geteisterde divisies dan zooveel tijd?

Wat er ook van zij ; Foch gebruikt deze lange tusschenpoos, om de verdediging te organiseeren: voorbereiding der tweede en derde linie, in staat van verdediging brengen van het versterkt kamp van Parijs, hergroepering der reservetroepen, krachtdadige oefening der Amerikaansche troepen.

En bij dat alles bestudeerde Foch ook een offensief.

In deze maand Juni deden de Duitschers hardnekkige aanvallen, om zich meester te maken van Reims.

Den 1^{en} Juni mislukten twee gelijktijdige aanvallen ten Zuid-Oosten van Reims, tusschen het park Pommery en het fort van Pompelle, ten Westen en ten Zuid-Westen tusschen la Haubette en Ormes, terwijl de Franschen Vrigny terug

namen. Ook op 9 en 18 Juni beproefde de vijand deze belangrijke stelling te nemen.

Den 18^{en} richtte hij zijn pogingen op de positie tusschen Vrigny en Pompelle en kreeg hij vasten voet op de Noorder begraafplaats van Reims en ten N.O. van Sillery. Elders werd hij teruggevoerd.

Den 23^{en} en 29^{en} trok hij tegen den Bligny-berg op, door Italianen bezet, veroverde hem, maar verloor hem weer in een tegenaanval. En Juni ging voorbij zonder dat de Duitschers Reims hadden.

IV.

DE SLAG AAN DE PIAVE

Inmiddels wilden de Centralen ook een offensief in Italië beginnen.

Na den Herfststrijd van 1917 was het front daar onbewegelijk gebleven en wij zagen hoe na de ramp van Caporetto, de Italianen zich achter de Piave teruggetrokken hadden. Zij hadden den vijand toch belet de Venetiaansche vlakte te nemen.

Generaal Diaz had den langen rusttijd gebruikt om het gansche leger te reorganiseeren, de kaders te verbeteren, den aanmaak van munitie te bevorderen, en hij verzekerde nu op alle gebeurtenissen voorbereid te zijn. Vier miljoen man waren gemobiliseerd, de lichte 19 stond aan het front en die van 20 bevond zich in de instructiekampen.

Aan de overzijde beschikte veldmaarschalk Boroevic over de door de verdragen van Brest-Litowsk en Boekarest vrijgekomen troepen.

Terreinmoeilijkheden waarmede het vervoer van het geschut aan het Italiaansche front te kampen had.

Op 5 en 26 Maart toch had Roemenië vrede gesloten.

De Roemeensche regeering maakte de volgende proklamatie bekend:

«Hedenmiddag om twaalf uur werd de vrede gesloten; hij draagt den naam: «Vrede van Boekarest.» Alle kwesties, welke tusschen Roemenië en de staten, waarmee Roemenië in oorlog was, bestonden, zijn opgelost.

De normale betrekkingen met deze staten worden weer hervat. Het land is weer neutraal en de belemmeringen, welke de vredelievende binnenlandsche ontwikkelingen in den weg stonden, zijn thans voor goed uit den weg geruimd.

Roemenië kan nu onder bescherming van zijn door den oorlog onaangetast gebleven grondwettelijke organen aan het werk gaan, om de sporen van den oorlog weg te nemen en den door den vrede geschapen toestand te konsolideeren.»

Dat klonk heel schoon, maar natuurlijk zouden de Centralen het ongelukkige land beschouwen als een soort depot, waar ze alles uit zouden halen, wat ze konden.

Boroevic concentreerde nu zijn macht voor een offensief. Hij had 71 divisies gereed, door 7500 stukken geschut gesteund. Slechts 37 divisies zou hij voor het offensief gebruiken.

Het 11^e leger Schenchenstuel met 20 divisies stond aan de Brenta; het 6^e leger van den aarts-hertog Joseph, aan de Piave voor den Montello; het 5^e von Wurm aan de Beneden-Piave met 15

divisies; achter deze troepen en in Frioui was het 4^e leger.

Zoo liep de linie in een boog over 150 km, van het Astico-dal naar de zee.

Boroevic had dus aan de vleugels sterke massa's opgesteld en een zwakkere macht in het centrum.

Het aanvalsplan bestond in een opmarsch dier vleugels, om de Venetiaansche vlakte in een tang te grijpen; het 16^e, 4^e, 7^e en 23^e korps moesten over de Piave trekken; het 16^e naar 't Noorden van Treviso marcheerden, het 4^e die stad nemen, en de anderen zouden de beweging steunen en den volgende dag de spoorlijn Treviso-Mestre bereiken.

Generaal Diaz wachtte vastberaden den aanval af; op de Piave heeft hij het 3^e leger en tusschen dien stroom en de Brenta het 4^e; op de vlakte van Asiago stonden de Fransche divisies van generaal Graziani en de Engelsche van generaal Cavan.

Boroevic richtte een brallend legerorder tot de troepen. Hij hitste hun begeerlijkheid op, handelde over den rijken buit en de overvloedige voeding, welke de Venetiaansche vlakte hun beloofde, benevens de eer en den roem. En ten slotte wees hij op de eindzege, die den vrede zou brengen.

Op 15 Juni begon de beschieting om 3 uur 's morgens. Om 7 u. 30 rukte de infanterie over een front van 100 km. ten aanval op. Zij kan op

Het beschieten van een der plainen (Piazza Grande) te Görz.

de vlakte van Asiago geen voet krijgen. De rijen werden neergemaaid door de geweldige artillerie, en wie er aan ontsnapte, stortte op de hardnekkige linie der geallieerden.

Schenchenstuel bleef daar steken.

Tusschen de Brenta en de Piave week het 4^e Italiaansche leger even terug, maar het nam het verlorene terug en 's avonds had het nagenoeg zijn stellingen behouden.

Op de midden-Piave slaagde aartshertog Joseph er in den stroom over te steken bij Nervesa en de helling van den Montello te bestijgen, waar de positie hardnekkig verdedigd werd.

Aan de Beneden-Piave kan von Wurm den stroom forceeren bij Fagare en San Dona di Piave, doch leed zware verliezen.

Keizer Karel was hier tegenwoordig.

Den volgenden dag deden de Italianen een tegenaanval op den Montello en namen 4500 gevangenen.

Den 17ⁿ Juni woedde de slag vooral op dat punt voort en bij den ingang der lagunen. Daar beletten de Italianen alle vorderingen.

De Montello was het scharnier van het Italiaansch front. Aartshertog Joseph liet er twee aanvallen doen. Een bracht zijn troepen op

hoogte 279, ten Noorden van Giavera en de andere aan den spoorweg van Montebelluna.

Bij de zee drong generaal von Wurm tot aan het kanaal van Fossalta, maar in het centrum bij Candelu hield het 3^e leger der Italianen heldhaftig stand en nam er 7000 gevangenen met generaal von Kronstatt er bij. De Oostenrijksche verliezen waren geweldig, maar ook bij de Italianen had men veel doden en gewonden.

Den 19ⁿ werd aartshertog Joseph aan de spoorlijn teruggeworpen. De Italiaansche hulptroepen stroomden toe. De goede berichten wekten een vertrouwen. Boroëvic vorderde niet meer. Den 20ⁿ meldden de Italianen reeds 12.000 gevangenen genomen te hebben.

Von Wurm mislukte in een aanval tegen Lossen in een poging om naar de lagunen op te rukken.

Het offensief kon niet meer slagen.

Oostenrijksche gevangenen noemden den aanval, « het hongeroffensief. »

De stemming te Weenen verbeterde niet. Den 19ⁿ brak er zelfs een ernstige werkstaking uit. In den gemeenteraad beschuldigde de burgemeester Duitschland, dat het zijn verbintenissen niet getrouw was; het moest 2000 waggons meel zen-

De Italiaansche minister-president Orlando.

den. De regeering zou den oogst aanslaan en door staatsagenten het graan laten dorschen.

Aan het front werd de toestand somberder. De troepen over de Piave geraakten in een netelige positie; men moest ze door vliegers voedsel verschaffen.

De Hongaren alleen zouden 75.000 man verloren hebben. De totale verliezen der Centralen bedroegen 180.000 man.

De tegenslagen werden een nederlaag door de medewerking der natuur.

Op de bergen smolt de sneeuw; hevige onweers woedden. Het water stroomde de hellingen af en plots begon de Piave te wassen.

De stroom werd geweldig, sleepte bruggen, pontons en bootjes met troepen mee. De oevers liepen onder. Een paniek brak uit. De verwarring was verschrikkelijk.

Den 22ⁿ keerde Orlando van 't front terug en sprak 150 afgevaardigden toe.

Hij achtte den slag gewonnen: De Oostenrijkers streden wanhopig om aan den druk der Italianen te ontkomen, daar, waar ze over de Piave getrokken waren. Onder de gevangenen en doden bevonden zich ongeveer 10 % officieren.

Bij de Italianen streden ook Yoego-Slaven, dus onderdanen der Donau-monarchie. Zij, die gevangen genomen werden, kregen van de Oostenrijkers den kogel.

De toestand der Oostenrijkers over de Piave

werd hachelijk. De stroom stond hoog, en de Italiaansche en geallieerde artillerie schoot onverdrot en bracht ze hevige verliezen toe.

Het werd hoog tijd terug te trekken en het met zooveel moeite gewonnen terrein weer prijs te geven.

Den 23ⁿ Juni, vóór de dag rees, begon die beweging, tusschen 3 en 6 uur zonden de Italianen hun achtervolgingstroepen. Het geschut bestookte de bruggen en de vaartuigen. Men nam meer dan 5000 gevangenen. Aan de oevers en op de eilandjes lagen talrijke lijken, ook de stroom voerde er veel mee. De Piave bood een vreeselijk schouwspel. De stroom lag vol wrakhout van bruggen, booten, pontons.

Den 6ⁿ Juli hadden de Italianen in 't geheel 23.900 gevangenen en 63 kanonnen en 1200 mitrailleurs genomen.

Voor de Oostenrijkers was het offensief een nederlaag geworden, de Italianen hadden echter geen vorderingen gemaakt.

Aan weerskanten waren veel levens vernietigd. Zoo was de eigenlijke bilan van de verschrikkelijke Juni- en Julidagen.

Rome vlagde, stoeten trokken door de voornaamste steden en juichten het leger en generaal Diaz toe. Te Turijn las de burgemeester een eed af, dat men zou strijden tot aan de overwinning en de menigte juichte hem toe.

De pers waarschuwde echter tegen al te groot optimisme.

De «Corriere della Sere» vroeg om geallieerde divisies, teneinde de verwachte Duitse divisies te weerstaan. 't Was immers al meer gebeurd, dat de Duitschers de kans weer deden keeren, al meldde men dat de Oostenrijkers de twee derden hunner reserven gebruikt hadden.

In elk geval bleef een groote macht als een bedreiging op den linker oever der Piave.

Den 30ⁿ Juni namen de Italianen den ganschen Montello terug en maakten er nog 700 gevangenen.

Den 1ⁿ Juli veroverden ze de passen del Rosso en Echele met 2000 gevangenen.

Op 2 Juli vorderden de Italianen aan de Beneden-Piave en namen ze 1900 gevangenen; op 4 Juli nog 400.

Maar de strijd luwde nu snel. Oostenrijk-Hongarij had zijn laatste offensief gedaan.

Generaal Diaz kon er nu aan denken, den wensch van Foch te vervullen, ten minste de plannen daartoe te bestudeeren.

Wij weten, dat de opperbevelhebber van alle geallieerde troepen aandrang op een offensief der Italianen.

De omstandigheden zouden dit voornemen verdragen tot October.

In een zeer toegejuichte rede in de Italiaansche Kamer sprak minister-president Orlando over den grooten strijd in 't Westen. Hij prees de standvastigheid der Fransche, Engelsche, Belgische en Portugeesche soldaten, die het bestaan en de vrijheid van alle volken verdedigden.

Orlando vervolgde dan: «Op een oogenblik als dit waarop de strijd zijn hoogtepunt bereikt, moet ook Italië zich aan de zijde van zijn bondgenooten bevinden.

Het zal de tastbare bewijzen van zijn solidariteit aan zijn bondgenooten brengen. Het zou niet nuttig zijn in het openbaar hieromtrent bijzonderheden mee te deelen, maar ik kan wel met trots en voldoening zeggen, dat binnenkort de vaandels van Italiaansche regimenten op de velden van Picardië en Vlaanderen ontplooid zullen worden met de Fransche, Engelsche, Amerikaansche, Belgische en Portugeesche vlaggen.»

Deze mededeeling werd met geestdriftige toejuichingen begroet.

En er kwamen dan ook Italianen naar het Westelijk front, die bij de Franschen ingelijfd werden en dikwijls in de communiqué's vermeld werden.

In Oostenrijk-Hongarijë werd de ellende nog grooter.

Te Weenen waren 150.000 werkstakers. Men beschuldigde aartsnertog Joseph van onbekwaamheid, omdat hij den Montello niet had kunnen nemen.

De minister-president Weckerle verklaarde in de Hongaarsche kamer, dat het leger 100.000 man aan de Piave had verloren, maar niemand van honger gestorven was.

De Oostenrijkers hadden 300 Tsjeko-Slowakken, die zij op den Montello namen, gefusileerd. De Tsjeko-Slowakken van Siberië melden, dat ze weerwraak zouden nemen.

Er liepen geruchten, dat de Oostenrijksche troepen onder een Duitschen opperbevelhebber geplaatst zouden worden en men noemde von Below.

Uit Weenen sprak men dit echter tegen.

De ontmoedigings greep de massa meer en meer aan.

De «Neue Freie Presse» bevatte een reeks verklaringen van burgemeesters van Oostenrijksche steden over den voedselnoed. De burgemeester van Innsbrück schrijft o. a.: «In Tirol heerscht de slechtste toestand dien men zich denken kan. Sedert maanden is er geen ander meel dan maïsmeel en in onvoldoende hoeveelheden. Aardappelen zijn bijna onvindbaar en er zijn heele distrikten waar sedert verscheidene weken geen brood of meel is gedistribueerd.» De burgemeester van Klagenfurt vraagt om voedselverschaffing uit Weenen of uit Duitschland.

Wij willen aan het slot van dit hoofdstuk nog een woord meedeelen over Trente.

Veel Trentiërs streden bij de Italianen. Zij werden door de Oostenrijkers als verraders behandeld en, zoo ze gevangen genomen werden, kregen ze de doodstraf, 't zij door den kogel of den strop.

In het werkje «Cesare Battisti» wordt zoo'n tooneel beschreven.

Bij een gevecht namen de Oostenrijkers den Trentschen afgevaardigde Battisti en een soldaat Filzi gevangen. Ze werden beiden voor generaal Gussek geleid. Zij weigerden op de ondervraging te antwoorden.

Geboeid leidde men hen van Rovereto naar Trente. Daar werden ze voor hoogverraad tot de galg veroordeeld.

«Op den koer van het kasteel was een verhoog

opgetimmerd», zoo lezen we in het genoemde werk.

«In een zetel zou generaal Gussek het schouwspel bijwonen.

Den deur gaat open: tusschen twee rangen soldaten verschijnt Battisti, de handen gebonden, bleek maar fier.

Achter hem, nog bleeker, komt Filzi. Zijn moed heeft hem niet begeven, maar zijn natuurlijke krachten zijn minder dan die van zijn lotgenoot, en sinds hun gevangenneming, heeft men hun noch te drinken, noch te eten gegeven.

Een aanklager der rechtbank staat op en leest de veroordeeling: de twee gevangenen, geboren onderdanen van Frans-Jozef, schuldig verklaard wegens hoogverraad, zullen opgehangen worden in naam van Zijn Majesteit den keizer en koning.

Een priester nadert Battisti en vraagt hem zijnen laatsten wil.

«Mijn laatste wil», antwoordt de martelaar met trillende stem, «is, dat deze streek, welke Italiaansch is, opnieuw met Italië vereenigd worde.»

Een gegrom van razernij komt over al deze oversten, die hun prooi afwachten. Alvorens de aalmoezenier zich zelfs heeft teruggetrokken, naderen twee officieren den veroordeelde en spuwen hem in het gelaat.

Battisti siddert, maar bedwingt zich; hij doorboort met blikken vol haat de lafaards, die hem bespotten.

Op dit oogenblik nadert de beul, maar de veroordeelde weigert zijne hulp en beklimt alleen de stelling.

«Leve Italië!» roept hij met een krachtige stem.

Hij blijft staan: de terechtsteller heeft hem den dooddenden strop om den hals geslagen. En nu wordt Battisti, met vermorzelde keel en reeds verduisterde oogen, op zestig centimeter van den grond geheven.

Generaal Gussek lacht. Filzi waggelt, kouder dan een marmereen beeld; twee soldaten ondersteunen hem.

Onverwachts breekt de koord: Battisti valt op de knieën; met bovenmenschenlijke inspanning staat hij recht, nog roepend: «Leve Italië!»

Filzi is gansch in bezwijming.

De Oostenrijksche officieren aarzelen, onzeker over hetgeen hun te doen staat. Maar de generaal wacht niet; hij geeft een teeken en de beul maakt een ander koord gereed.

Twee minuten zijn er nauwelijks verlopen.

Opnieuw wordt Battisti een strop om den hals gelegd. Hij opent den mond om een laatsten kreet: «Leve Italië» te slaken, maar geen klank komt nog over zijn lippen, die immer zullen stom blijven. Battisti wiegt op vier voet van den grond, met verwrongen wezen en verstijfd lichaam.

Van Cesare Battisti zal niets meer overblijven dan de herinnering, welke eeuwig zal voortleven.

Filzi, van alle gevoel beroofd, de oogen gesloten, als in een slaap waaruit hij nooit meer zal

Dr. Solf.

ontwaken, wordt aanstonds na zijn vriend opgehangen

Twee martelaren meer om bij de oneindige lijst der slachtoffers van het Oostenrijksche keizerrijk te voegen.»

Maar intusschen brokkelde de Donau-monarchie meer en meer ineen.

V.

DE TOESTAND.

Vredeshandel. — Verklaringen. — Het voortzetten van den oorlog.

Weer eens werden vredesduiven opgelaten. En in het gemarteld Europa sloeg de hoop op, dat het nu toch eens waar zou kunnen zijn. De pers hield zich met de kwestie bezig, gaf allerlei beschouwingen ten beste, en, naar 't scheen, wilde niemand officieel van vrede hooren. Geruchten

deden de ronde en werden tegengesproken.

Duitschland polste.

De «Times» schreef, «dat de algemeene verwachting dat het mislukken van het Duitsche offensief om een verpletterende overwinning in Frankrijk en Vlaanderen te bevechten, gevolgd zou worden door een vredesoffensief in de geallieerde landen, scheen verwezenlijkt te worden. De Duitsche spreekagenten toonen zich den laatsten tijd verdacht bereid om beschouwingen te houden over het tekort aan voedsel en de algemeene moeilijkheden in Duitschland.

Duitschland zocht een weg langs Amerika, met Heron als bemiddelaar.»

En men meldde daarover :

«De Munchensche professor Quidde, die een vriend is van Hertling, bracht Heron een bezoek, vergezeld door den Nederlandschen pacifist de Jong van Beek en Donk, en verklaarde, dat hij namens Hertling en het Duitsche departement van buitenlandsche zaken den weg tot een vrede kwam voorbereiden. Hij verzekerde Heron, dat de Rijksdag-vredespartij op 't punt stond de

overhand te krijgen in Duitschland, en hij wenschte dat Heron president Wilson zou aansporen de gunstige gelegenheid te benutten.

Quidde verklaarde, dat Duitschland bereid was om aan Elzas-Lotharingen zelfbestuur te verleen, mits dit land niet op de vredeskonferentie werd genoemd. Indien de verdragen van Brest-Litowsk niet besproken werden op de vredeskonferentie, zou Duitschland bereid zijn zekere tegeemoetkomingen te doen.

Ten derde zou er geen economische oorlog mogen gevoerd worden.

Ten vierde: De Deutsche koloniën moesten worden teruggegeven.

Quidde hield er op, dat het huidige offensief aan het Westelijk front de laatste poging was om den vrede te bereiken.

Heron vroeg verontwaardigd hoe Quidde van hem zulk een bedrog jegens 't Amerikaansche volk kon verlangen. Hij zei dat het besluit den oorlog voort te zetten, er slechts door versterkt zou worden. Heron werd de week daarop overstelpt met aanbiedingen van Solf, een vriend van Ballin, en van een graaf, die een hoog ambt bekleedt. Zij vonden Heron's deur gesloten en poogden hem per telefoon te bereiken.

Heron verklaarde, dat hij meende dat de Deutsche leiders thans eerst overtuigd zijn dat de Vereenigde Staten besloten zijn den strijd tot het rechtvaardig eind voort te zetten. »

Daarover meldde de « Daily Mail » :

« Drie weken geleden poogde de Deutsche regeering haar aanbod te doen toekomen aan president Wilson door bemiddeling van professor Heron, een Amerikaan, te Genève wonend, wiens boek, getiteld « De vredesbedreiging », hem Wilson's achting en vriendschap deed verwerven. »

De « Daily Express » merkte op, dat wanneer het polsen van Kühlmann uitging, het voor de hand liggende antwoord was, dat Kühlmann niet de macht had om zijn land tot iets te verplichten. Duitschland was op het oogenblik geheel in handen der militaristen.

« Wanneer zij de hoop op een overwinning in het Westen opgeven, laat de keizer zelf dan toenadering tot de geallieerden zoeken, laat hij kategorisch zijn veroveringsplannen opgeven en zijn legers achter de eigen grenzen terugtrekken. Daarna zullen de geallieerden spreken, maar laten de Duitschers en Kühlmann er van overtuigd zijn, dat allerlei intriges geboycot worden en dat wij zullen doorvechten tot een zuivere en geen opgelapte vrede in zicht is », aldus het blad.

Het blad voegde er aan toe, dat de eerste agent van het vredesoffensief in Londen was geweest en zijn voorstellen officieus aan verscheidene autoriteiten had voorgelegd.

Van zeer gezaghebbende zijde vernam de « Daily Express », dat de agent een Nederlander was met belangrijke financieele betrekkingen en dat hij kwam als vriend van Kühlmann, dat wil zeggen: het polsen geschiedde namens de burgerlijke en niet namens de militaire partij. De agent zette aan de autoriteiten uiteen, dat de Entente door de weigering om verleden jaar den

vrede te overwegen, de burgerlijke partij belet had de militaire partij te overwinnen en dat het meeste wat men thans kon hopen, een « vrede door overeenkomst » was.

Men gaf hem echter te verstaan dat dit woord niet in het Engelsche woordenboek stond, evenals zeer spoedig « grondstoffen » niet meer in het Deutsche woordenboek zou voorkomen. Er bestond geen twijfel aan dat het tegenwoordige vredesoffensief voornamelijk door Ballin geïnspireerd werd en door de handelsmagnaten uit de Deutsche scheepvaartwereld, die voorzagen, dat een vastberaden Entente hen gemakkelijk voor vele jaren van alle markten kon afsluiten.

Nog andere neutrale agenten waren van plan pogingen in het werk te gaan stellen.

Cecil verklaarde in het Engelsch Lagerhuis, dat de Duitschers werkelijk een vredesoffensief wilden beginnen.

Duitschland sprak dit dadelijk tegen in het volgend overmoedig bericht :

« De bewering van Cecil, dat Duitschland tot een vredesoffensief zal overgaan, als het er niet in slaagt de legers der geallieerden te overwinnen, is nu het nieuwste middel waarmee de Entente-staatslieden den zinkenden moed van hunne onderdanen, die het geloof in de rechtvaardigheid hunner eigen zaak beginnen te verliezen, weer pogen aan te wakkeren. Het Engelsche volk mag deze manoeuvres beoordeelen zooals het wil, voorloopig is het woord nog aan de wapens. Het gaat er om, bij den vijand den wil om ons te vernietigen te breken en onze onschendbaarheid te handhaven. Reeds hebben wij groote successen behaald, en wij zien met vertrouwen de toekomst tegemoet. »

De « Germania » schreef, dat het nu 't oogenblik niet was, om de oorlogsdoeleinden bekend te maken.

De « Norddeutsche » wilde het volk opmonteren, door te schrijven, dat de geallieerden teekens van afgematheid en ontmoediging gaven.

En de vredesduif keerde terug zonder teekenen van het naderend einde.

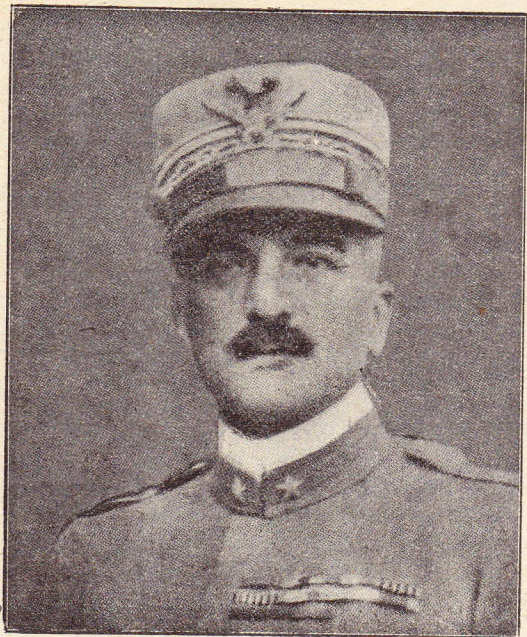
Integendeel, er kwamen andere verklaringen. Enkele teekenen den geest.

Ziehier een dier berichten welke op de voortzetting van den oorlog wezen.

« In een rede te Londen heeft lord Curzon verklaard er aan te twifelen of het land zich wel het enorme voordeel bewust is, dat de vijand door de inzinking van Rusland heeft genoten. De Deutsche en Oostenrijksche volken zijn aangemoedigd in het geloof dat het einde in zicht is, hetwelk door een Deutschen vrede zal worden gevolgd. Wat dit beduidt, weten Rusland en Romeinië.

Om verschillende redenen was het voor den vijand broodnoodig het nu tot een beslissing te laten komen. De hulpbronnen der tegenstanders en de stemming bij hun volken zijn niet meer als vroeger en in de eerste plaats kwam het er op aan om dezen « overslag » toe te brengen alvorens de Vereenigde Staten van zich af zouden kunnen bijten. Binnen enkele uren kan de aanval hervat worden.

Generaal Diaz.

Het is denkbaar, dat onze dappere soldaten meer terrein zullen dienen af te staan, maar, de tot nu toe behaalde suksessen nog daargelaten, zijn er bepaalde bemoedigende faktoren. Ten eerste, dat de geallieerden voor 't eerst in den oorlog het schitterende voordeel van eenheid in aanvoering zullen hebben.

De tweede is de wassende werkzaamheid van Amerika. De Amerikanen beschikken over een onbeperkt manschapmateriaal en de president over een onverzettelijkheid, die hem geen inspanning zal doen ontzien, geen middel onbepoofd laten noch een man weigeren bij het voortzetten van den strijd, hoe lang die ook dure.

De derde bemoediging is de ongeschokte gezindheid en de verbazingwekkende krachtsontplooiing van ons eigen volk. Ze weten, dat het nu om overwinning of nederlaag gaat. »

Lloyd George kwam van 't front en verklaarde:

« Ik heb de generaals Foch, Haig, Pétain, Pershing, Byng, Rawlinson en andere hoofd-officiëren bezocht. Zij waren allen vol vertrouwen. Ik heb ook met veel officieren en soldaten gesproken, die de laatste zes weken in de gevechtslinie zijn geweest, en ook hun vertrouwen was verbazingwekkend. Ik heb onder hen geen pacifisten of pessimisten aangetroffen. Zij konden zich niet indenken, dat men in zekere kringen in Engeland scheen uit te gaan van de veronderstelling, dat zij verslagen waren en dat de eenige kwestie van belang was, wie de schuld droeg. Afgezien van den tegenslag van den eersten dag, dien zij allen erkenden, vertrouwden zij, dat zij aan de winnende hand zijn, en dat zij den vijand groote verliezen toebrengen. »

En in Duitschland maande men tot ernst aan.

Bij de beraadslagingen over de begroting

voor 't Deutsche ekonomisch departement zeide staatssekretaris von Stein:

« De staat heeft er belang bij dat de kleine en middelmatige bedrijven niet door de toestanden, door den oorlog geschapen, verdwijnen. Derhalve greep de staat in toen tengevolge van onvoldoende toevoer uit het buitenland, zich gebrek aan grondstoffen openbaarde. Na den oorlog zullen bij grooteren aanvoer van grondstoffen deze onaangename verschijnselen automatisch verdwijnen.

Zoolang echter grondstoffen niet in voldoende hoeveelheid voorhanden zijn, moet de staat in het belang der kleine en middelmatige bedrijven blijven ingrijpen.

Wat de bedreiging met den ekonomischen oorlog betreft, waarschuwde de staatssekretaris voor te groot optimisme. Wij moeten, zeide hij, met de mogelijkheid en de waarschijnlijkheid daarvan rekening houden. Hoe de oorlog ook moge eindigen en de vredesverdragen mogen uitvallen, onze tegenstanders zullen als staat en als individu niet zoo maar in vriendschappelijke betrekkingen met ons willen treden. Beschouw onze tegenstanders niet als praatjesmakers. Indien men zoo dikwijls met den ekonomischen oorlog dreigt, vat ik dat alleszins ernstig op. Om deze reden moeten wij ons ook voor het overgangstijdperk met alles toerusten om ook dat te boven te komen. Derhalve moet de staat den in- en uitvoer in de hand hebben. Indien de staat daarover beschikt, kan men lang en met sukses opkomen tegen de machtige tegenstanders, die ons reeds op het slagveld de handen vol werk gaven en die op ekonomisch gebied misschien nog sterker zijn. »

Den 3ⁿ Juli vergaderde de opperste oorlogsraad voor de zevende maal te Versailles. De eerste ministers van Australië, Kanada en Nieuw-Zeeland waren aanwezig. De konferentie duurde drie dagen.

Men verwachtte nog een offensief der Duitschers. Foch was gereed en zou den aanval doen volgen door een tegenoffensief.

De Vereenigde Staten stonden Frankrijk een nieuw krediet van 500 miljoen toe.

Parijs vierde den 4ⁿ Juli het Amerikaansche onafhankelijkheidsfeest. Er had in de hoofdstad een defilé plaats van Fransche en Amerikaansche troepen.

Wilson voerde dien dag het woord op het graf van Washington te Mount-Vernon en gaf de oorlogsdoeleinden aan:

1. Vernietiging van alle willekeurige macht.
2. Regeling der buitenlandsche kwesties voor de bevrijding der volkeren.

3. Het naleven der gemeenschappelijke wet tot eerbiediging van het recht.

4. Stichting eener organisatie voor den vrede.

Lloyd George herhaalde die verklaring, toen hij den volgenden dag het Amerikaansch front ten Zuiden van Reims bezocht.

Die oorlogsdoeleinden eischten dus geen voet Duitsch grondgebied. Zoo Wilhelm II morgen Wilsons voorwaarden aannam, werd de vrede ge-

teekend, maar men had nog geen aanwijzingen, dat hij daartoe geneigd was.

Zoo werd het half Juli en eensklaps sloeg de oorlogsbrand weer geweldig uit.

VI.

HET LAATSTE OFFENSIEF DER DUITSCHERS

Niet, dat de eerste helft van Juli zoo rustig was geweest. Integendeel, het ging op de linie zeer bedrijvig toe, al voerde men slechts plaatselijke aanvallen uit.

Het leger van Mangin veroverde zelfs de rij hoogten ten Westen van Soissons en het woud van Villers-Cotterets.

Men voelde wel het nieuw offensief naderen, maar het zou de geallieerden ditmaal niet verrassen.

De weerstand was goed ingericht en 250.000 Amerikanen stonden gereed, om deel te nemen aan den strijd.

Ofschoon dit aantal nog zeer beperkt was, gaf het toch meer gemak om de reserven te verdeelen.

« Den avond van 14 Juli na middernacht, hoorden zij onder ons, die onder den sterrenhemel langs de wallen van Provins wandelden, uit het Noord-Oosten het gerommel van het Fransche geschut, dat antwoordde op de voorbereiding der Duitschers en zijn granaten naar de tegenoverliggende loopgraven zond, welke vol aanvalstroepen lagen. Het laatste bedrijf van het groote Duitsche treurspel van 1918 begon.

Weldra zou een ander drama aanvangen, maar daarvan had Foch het ontwerp geleverd. » (1)

Inderdaad, het werd Duitschlands laatste poging. De gebeurtenissen zouden zich snel ontwikkelen.

De Duitsche legerleiding nam een langen tijd van voorbereiding. Ze begreep de waarheid van de woorden: nu of nooit.

In Maart had men de verwachtingen hoog gespannen. Bij die eerste overwinningen kon men nog minachtend spreken over Amerika's hulp en de zekerheid der eindzege.

Sinds waren maanden verlopen. Nogmaals had men de tegenpartij zware slagen toegebracht, maar de uitslag werd telkens minder.

En in 't land steeg de nood. Ook in Duitschland openbaarde zich ontevredenheid en oorlogsmoeheid. Huismoeders zwierven een ganschen dag het platteland af om wat voedsel op te koope en het bij avond of nacht binnen te smokkelen. Men zag in de achterbuurten der steden kinderen blootsvoets en in lompen loonen en die kleedij paste wel bij het mager gelaat, aan het ondermijnd lichaam.

Het volk was ondervoed. Ziekten vonden een gemakkelijken buit. Het aantal teringlijders werd ontzaglijk. Daarbij kwam een zedelijke verwildering.

(1) De Pierrefeu. « G.Q.G. ».

En de rouw! Sommige gezinnen beweenden drie, vier dooden. Vaders en de jongste zonen waren in den oorlog. En de vrede kwam maar niet.

Ook in het leger zelf bleven de veege teekens van ontbinding niet verborgen. Veel soldaten liepen over. Anderen lieten zich liever geboeid wegvoeren, dan nog te vechten. De ijzeren tucht onderdrukte nog wel de onlusten, maar de toestand gaf te denken.

De trouw der bondgenooten, vooral van Oostenrijk-Hongarië wankelde. Men kon het voor de buitenwereld niet meer verduiken.

Er moest een keering komen, een beslissende slag. Kon Parijs veroverd worden?

Daarom zou men het laatste offensief niet lichtzinnig aangaan.

Nu of nooit!

En een maand lang werd er hard aan de voorbereiding gewerkt. Pionniers herstelden de wegen, maakten bruggen, munitie werd aangevoerd. Men zou nogmaals met de meest duivelsche gassen werken.

En toch ging alles geheimzinnig toe. Over dag merkte men van geallieerde zijde niets op. Geen enkel geluid in het tegenkamp verried bedrijvigheid.

En toch traden de Duitschers driest op. Alles zouden ze op 't spel zetten.

Men kon de militaire overheid vergelijken met een dier, dat in angst verkeert en alles zou doen om te ontkomen.

Men moest alle man aan dek hebben, zooals 't in scheepstaal luidt. Wie eenigszins vechten kon, moest naar 't front. De open vallende plaatsen werden eenvoudig door opgeëischte burgers vervangen. Juist in deze eerste Julidagen hoorde men van verwoede deportaties in ons bezet land.

Teekenend is het bericht dat toen van de Zeeuwsche grens naar « De Telegraaf » te Amsterdam werd geseind, een echte noodkreet over de slavernij te Gent. Wij geven het hier in zijn geheel weer.

« De deportaties te Gent zijn vreeselijk en zonder de minste overdrijving mag ik zeggen, dat weer duizenden vrouwen en kinderen in angst en droefheid gedompeld zijn en duizenden mannen en jongelingen van woede trillen onder de harde behandeling en de terreur der Duitschers.

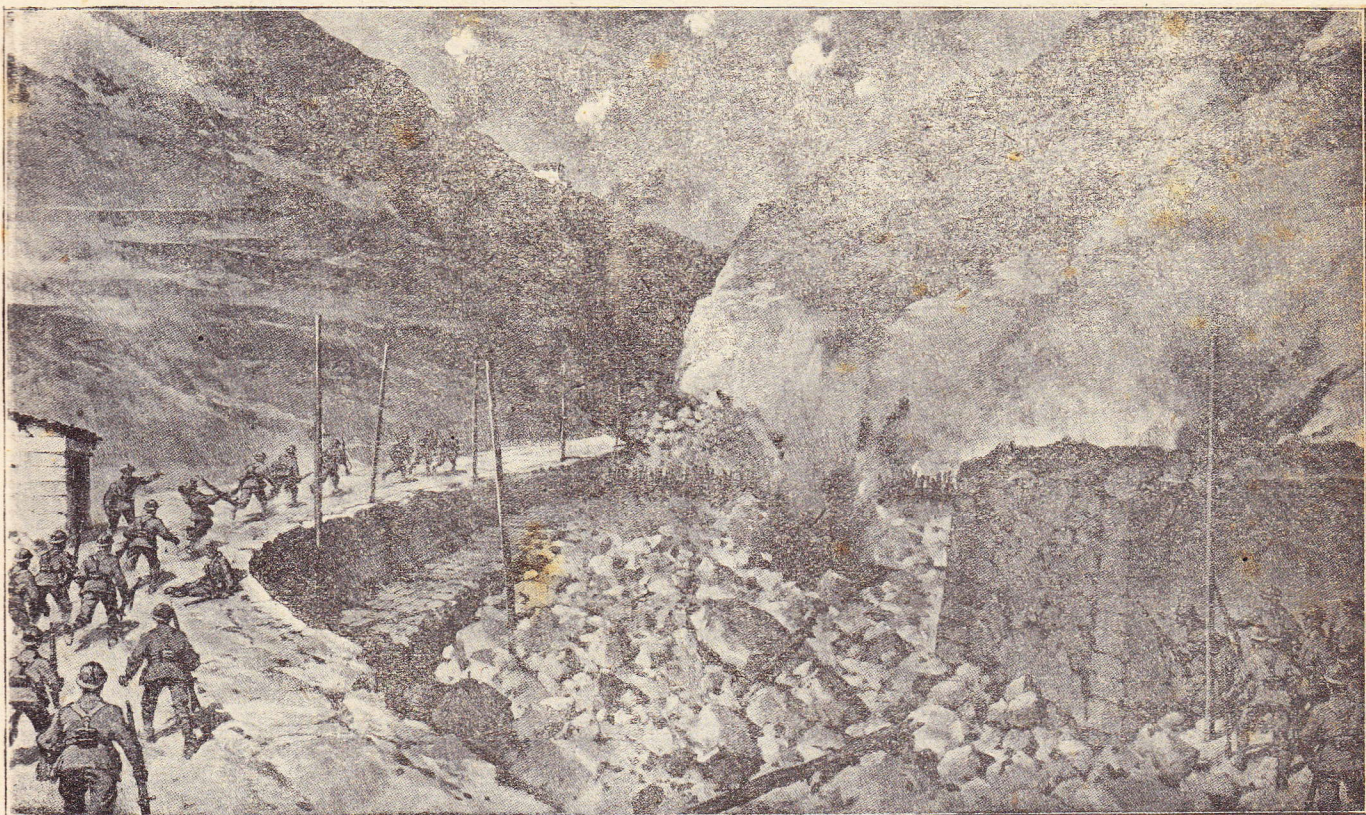
Ja, het is wreed, zooals Duitschland, zich niet storend aan protesten en alle beloften onder de voeten tredend, weer in België ontreedt.

Er is gejammer over het Duitsche schrikbewind. Meer en meer wordt het volk ondermijnd, daar waar het de plaats van Duitsche soldaten innemen moet en het op schandelijke laffe wijze zelfs tot onder het vuur wordt gedreven.

Reeds dagen achter elkaar komen er aan het Sint-Pietersstation te Gent gevangenen aan. Het zijn Franschen, Engelschen, Italianen en Portugeezen uit de vorige gevechten in Frankrijk en bij Ieperen. Velen zijn ongesloten geweest in de citadel van Rijsel, anderen hebben moeten werken te Rijsel, Roubaix, Tourcoing, Halluin, Meenen, Kemmel enz. Er zijn nu verscheidene duizenden in Oost-Vlaanderen's hoofdstad.

Bij de aankomst van een groote groep had van-

Tafereel van den strijd in Italië. Een aanval van Italiaansche infanterie.

wege de burgerij een betooging plaats. Eensklaps daverde het plein voor het station van de kreten: «Leve de verbondenen! Leve Engeland! Leve Frankrijk!» en onder den indruk van den laatsten strijd in Italië vooral ook: «Leve Italië!»

Dat was de stem van het verdrukte, zoo gelaten wachtende volk. De stem van Vlaanderen tevens en 't antwoord op de Duitsche en aktivistische kuiperijen. Natuurlijk stormden Duitsche soldaten op het volk in en ze hielden verscheidene burgers en burgeressen aan; ze sloegen naar anderen. Verder op hun weg bracht men den hongerige gevangenen brood, al heeft men zelf gebrek, en gaf hun geld.

Weer een klinkend antwoord op de campagne door Duitschland in België tegen de geallieerden en in 't bijzonder tegen Engeland gevoerd. Ook hier hadden aanhoudingen plaats.

De gevangenen worden naar kloosters, als dat der Augustijnen en naar scholen geleid, die nu in kazernen of kerken veranderd zijn. Sommige dier gebouwen zijn als een echt kamp door prikkeldraadversperringen afgesloten. Al spoedig bleek het, wat de Duitschers met deze gevangenen voor hadden. Veel burgers waren reeds in allerlei fabrieken, in stations en bij de haven aan 't werk gesteld. De gevangenen moeten hun plaats innemen en de burgers kunnen dan gedeporteerd worden. Zoo zijn er reeds in werkhuizen, waar oorlogsmateriaal wordt hersteld, aan de dokken, enz.

De Duitschers zouden te Gent de deportatie opvoeren tot twintigduizend man. Het heeft er al den schijn van ook. Er zijn dagen, waarop er vijftienhonderd tot tweeduizend weggevoerd worden.

Het is weer als in de Oktoberdagen van 1916, toen het schandelijk menschontearend stelsel ingevoerd werd. De politie moest de oproepingsbevelen uitdeelen en vier en twintig uur later zijn de aangewezenen verplicht te vertrekken, maar zoo is de buit der slavendrijvers nog niet groot genoeg en daarom treedt men ook onbarmhartiger op. Men houdt mannen en jongelingen op straat aan en voert ze mee naar een concentratiegebouw, zonder hen te vergunnen nog huiswaarts te gaan.

Men heeft openbare lokalen als bioscopen door soldaten afgezet en de mannen en jongelingen daar aangehouden. De meeste burgers komen maar niet meer op straat en moeders houden hun jongens van veertien jaar en ouder thuis.

En niet alleen te Gent woedt de deportatie weer, ook in de omgeving als te Melle, Ledeberg, Wetteren, Overmeire en zelfs veel verder dan te Dendermonde. De Duitschers willen immers ook de uitgevallenen vervangen. Dat zijn de uitgeputten, de zieken, welke ellendig terugkeeren. En waarheen worden al die ongelukkigen gevoerd? De achtergeblevenen weten het niet.

Als wij aan de grens de onophoudelijke aan-